

Наталя МАЙБОРОДЮК,
викладач кафедри змісту і методики початкового навчання
Криворізького педагогічного інституту
ДВНЗ "Криворізький національний університет"

Уроки за особистісно орієнтованим навчанням з психологічною підтримкою з математики

Мета навчання дитини полягає в тому, щоб зробити її здібною розвиватися без допомоги вчителя
Е. Хаббард

Оновлена у 2012 році програма для загальноосвітніх навчальних закладів з математики спрямована на забезпечення формування в учнів початкової школи "уміння вчитися" та опанування предметних компетенцій — обчислювальних, інформаційно-графічних, логічних, геометричних та алгебраїчних [2]. Досягнення поставлених горизонтів неможливо здійснити в умовах традиційної моделі навчання. Програму розроблено відповідно до Державного стандарту, який зазнав змін у 2011 році [1]. Документ регламентує навчання в початковій школі, реалізує ідею компетентнісного навчання та базується на засадах особистісно орієнтованого та ком-

петентнісного підходів. У розробці даного питання великий внесок зробили такі корифеї початкової освіти, як Н.Бібік, Л.Коваль, О.Онопрієнко, О.Савченко, С.Скворцова. Їхні зусилля були спрямовані на суб'єктивність навчання, що має забезпечуватися варіативністю форм навчання.

Вирішення поставленої задачі та розбудова оновленої системи навчання потребують використання новітніх форм, технологій та методів навчання. Пропонуємо Вам уроки за особистісно орієнтованим навчанням з психологічною підтримкою з математики в 3 класі, основною метою яких є суб'єктивізація кожного учня та їхня психологічна підтримка.

Тема. Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток. Ознайомлення з деякими буквами латинського алфавіту. Периметр трикутника.

Задачі на дві дії, які включають збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць.

Мета. Повторити правила додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток, ознайомити учнів з буквами латинського алфавіту, формувати навички знаходити периметр трикутника, закріпити вміння розв'язувати задачі на дві дії; розвивати логічне мислення, увагу та пам'ять учнів, сприяти розвитку впевненості учнів у своїх силах; виховувати інтерес до предмета математики.

Обладнання: малюнки-смайлики, плакати, картки.

Хід уроку

I. Етап орієнтації.

Дітям для налаштування на урок та створення емоційно-позитивного настрою пропонується таблиця, яку необхідно заповнити, даючи відповіді на запитання за допомогою малюнків-смайликів, керуючись своїми відчуттями.

Запитання	Так	Ні
У вас гарний настрій?		
Ви готові до уроку?		
Ви самі обиратимете, чим займатиметеся?		
Вам все буде зрозуміло?		
Ви будете активними?		
Приклад $32 + 15 = 48$ розв'язано правильно?		

— Що ви відчули, відповідаючи на останнє запитання?

— Хочете повернути гарний настрій?

— Поясніть, як розв'язати цей приклад і яка правильна відповідь.

$$\begin{array}{r} 32 + 15 = 47 \\ \swarrow \searrow \quad \swarrow \searrow \\ 3 \quad 2 \quad 1 \quad 5 \end{array}$$

Після пояснення розв'язку прикладу на дошці й отримання правильної відповіді малюнок-смайлик з поганим настроєм замінюється на малюнок-смайлик з гарним настроєм. У подальшому за кожну правильну відповідь учень одержує малюнок-смайлик з гарним настроєм.

II. Етап актуалізації опорних знань учнів.

1. Прийом "Мозковий штурм".

- 1) Як називаються числа при додаванні?
- 2) Як називаються числа при відніманні?
- 3) Скільки десятків у числі 25?
- 4) Скільки одиниць у числі 36?

5) Скільки міліметрів в одному сантиметрі?

6) У чому вимірюється довжина геометричної фігури?

7) Як називається геометрична фігура, яка має три сторони?

Індивідуальна робота на картках.

Картка № 1 1) $26 + 12$; 2) $15 + 3$.	Картка № 2 1) $28 - 14$; 2) $33 + 13$.
---	--

Картка № 3 1) $48 - 26$; 2) $15 \text{ см} + 4 \text{ см}$	Картка № 4 1) Як називається фігура $\triangle$? 2) $12 \text{ см} + 5 \text{ см}$.
---	---

2. Перевірка домашнього завдання.

№№ 12 (приклад), 11 (завдання підвищеної складності, за вибором).

III. Етап цілевизначення та проектування.

1. Завдання на розвиток логічного мислення.

— Діти, подивіться уважно на цей квадрат.
— Він магічний. Додайте числа в рядках, стовбцях та діагоналях.

— Які суми за всіма напрямками ви отримали?

— Ви зрозуміли, чому квадрат магічний?

10	3	8
5	7	9
6	11	4

— Яке правило необхідно було згадати, щоб відповісти на запитання та отримати гарний настрій? (Правило додавання).

2. Повідомлення мети уроку, складання плану.

— А тепер я пропоную вам подумати і повідомити мету уроку та скласти план до нього, починаючи речення такими словами (плакат вивішується на дошці):

1. Повторити...
2. Ознайомитися...
3. Відпочити...
4. Знайти...
5. Розв'язати...
6. Підсумувати...

Діти пропонують варіанти, суттєві відповіді вчитель фіксує на плакаті.

IV. Етап організації та виконання плану.

1. Повторення правил додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток. Колективне виконання завдання № 14. Окремі учні пояснюють і записують розв'язання прикладів біля дошки, інші учні — працюють у зошиті.

$$\begin{array}{r} 53 + 40 = 93 \\ \swarrow \searrow \quad \swarrow \searrow \\ 5 \text{ д. } 3 \text{ од. } \quad 4 \text{ д. } 0 \text{ од.} \end{array} \quad \begin{array}{r} 53 + 4 = 57 \\ \swarrow \searrow \quad \swarrow \searrow \\ 5 \text{ д. } 3 \text{ од. } \quad 0 \text{ д. } 4 \text{ од.} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 78 \\ \swarrow \searrow \\ 7 \text{ д. } 8 \text{ од.} \end{array} - \begin{array}{r} 50 \\ \swarrow \searrow \\ 5 \text{ д. } 0 \text{ од.} \end{array} = 28$$

$$\begin{array}{r} 78 \\ \swarrow \searrow \\ 7 \text{ д. } 8 \text{ од.} \end{array} - \begin{array}{r} 5 \\ \swarrow \searrow \\ 0 \text{ д. } 5 \text{ од.} \end{array} = 73$$

(Запис на дошці).

2. Створення ситуації успіху. Розв'язування прикладів диференційовано за рівнем складності.

– Діти, кожен з вас отримає смайлик з гарним настроєм за правильно розв'язані приклади. Оберіть самостійно з чотирьох варіантів той, який вам подобається найбільше і правильно розв'яжіть приклади.

Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3	Варіант 4
$57 + 30 - 4$	$61 + 20 + 6$	$55 + 4$	$10 + 8$
$88 - 3 + 10$	$79 - 40 - 7$	$76 - 3$	$15 - 5$

3. Ознайомлення учнів з буквами латинського алфавіту для позначення фігур.

– Молодці, кожен з вас упорався з завданням дуже добре і отримав гарний настрій.

Продовжуємо далі за нашим планом. Давайте ознайомимося з цікавим матеріалом.

Читання тексту з підручника на сторінці 5.

V. Психологічна пауза.

Діти, стоячи, зображують різні емоції.

– А зараз я пропоную вам відпочити. Який у вас настрій? І з таким приємним настроєм пропоную пофантазувати і показати різних тварин та те, що вони відчувають:

- 1) переляканого зайчика, що ховається від вовка під кушем;
- 2) котика, що просить їсти у свого хазяїна;
- 3) здивовану веселу мавпочку з мультику "38 папуг";
- 4) лисичку, що хоче ввіймати своєю здобич;
- 5) допитливого енота. [3;139].

VI. Продовження виконання плану. Повторення геометричних фігур, знаходження периметра трикутника.

– Діти, подивіться на дошку, смайлик з гарним настроєм запитує у вас: Як знайти периметр трикутника?

1. Фронтальне опитування. Завдання № 18.

- 1) Що це за фігура?
- 2) Скільки сторін має трикутник?
- 3) Як зручніше називати сторони трикутника? (Буквами).
- 4) Якими буквами назвемо трикутник? (*ABC*).
- 5) Як визначити, скільки сантиметрів дорівнює кожна сторона трикутника?
- 6) Обміряйте трикутник.
- 7) Скільки сантиметрів дорівнює сторона *AB* (*BC*, *CA*)?
- 8) Як визначити периметр трикутника?
– А зараз пограємо у гру "Хто швидше?" Обчисліть периметр трикутника *ABC* і запишіть розв'язання у зошит.

2. Колективна робота над задачею № 17.

- Скільки всього овець?
- Скільки кілограмів вовни настригли з першої вівці?
– Скільки кілограмів вовни настригли з двох інших овець?
- Скільки кілограмів вовни настригли з трьох овець?

3. Робота в групах над розв'язанням задачі № 19.

Після виконання завдання один учень з групи повідомляє результат розв'язання задачі.

VII. Підсумковий етап.

Вправа "Продовж речення".

- Протягом уроку в мене був...
- В числі 797...
- В числі 977...
- Периметр трикутника дорівнював...
- Останню задачу я розв'язав...
- У мене був гарний...

VIII. Етап оцінювання.

Учні підсумовують кількість отриманих малюнків-смайликів, відповідно до їх кількості отримують оцінку за урок.

IX. Повідомлення домашнього завдання.

Виконання кругових прикладів (№ 20); складання, запис умови (за бажанням) та розв'язування задачі № 21.

Т е м а. Доба, година, хвилина, секунда. Визначення часу за годинником. Задачі, які включають дворазове збільшення (зменшення) числа в кілька разів.

М е т а. Вивчити поняття доби, години, хвилини, секунди, практикувати учнів орієнтуватися у часі, визначати час за годинником; формувати вміння розв'язувати задачі на збільшення (зменшення) числа в кілька разів; розвивати логічне мислення, сприяти розвитку впевненості у своїх силах та знаннях; сприяти вихованню інтересу до предмета, прагнення до знань.

О б л а д н а н н я: малюнок-годинник, таблиця, плакат, годинник зі стрілками.

Хід уроку

I. Організаційний етап.

- 1, 2, 3 – рівенько стали,
- 4, 5 – усмішку дістали,
- 6, 7, 8 – до сусіда повернулись,
- 9, 10 – посміхнулись не забули.

II. Етап стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

Вступне слово вчителя.

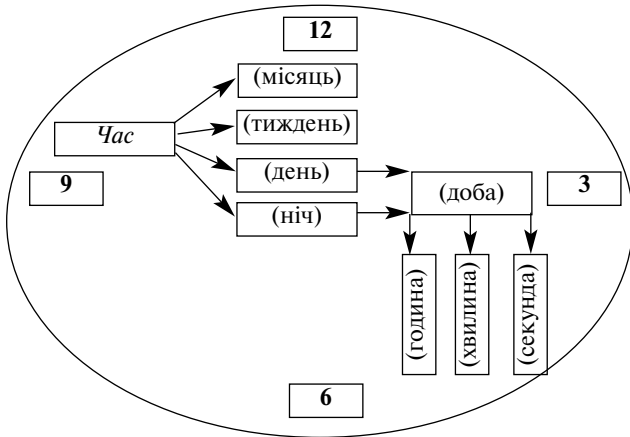
– Діти, ви любите, коли вам дарують подарунки?
– Час – дорогоцінний подарунок, даний нам, щоб у ньому стати розумним, кращим, зрілішим і досконалішим (Томас Манн). Щоб дарма не гаяти час, ми повинні його берегти.

Проблемне запитання: **В чому вимірюється час?**
(Запис на дошці).

– Щоб відповісти на це запитання, ви повинні бути уважними та активними протягом уроку.

III. Визначення мети уроку. Етап проектування.

– Щоб наблизитися до відповіді на запитання, пропоную розпочати заповнювати вільні клітинки малюнка, відгадуючи загадки.

- Загадки:**
1. Росте дуб, у нього 12 гілок, на кожній гілці 4 гнізда, на кожному гнізді 7 пташенят. Що це таке? (Рік, місяць, тиждень, день).
  2. Чорна корова весь світ поборолала. Що це? (Ніч).
  3. Не їсть, не п'є, а ходить і б'є. (Годинник).

– Подивіться уважно, на що схожий цей малюнок.

– На жаль, ми заповнили не всі вільні клітинки на годиннику, але повернемося до нього пізніше. Зараз пропоную вам визначити план уроку, користуючись таблицею. (Вивіщується на дошці).

Повинні знати	Повинні вміти
1. В одній добі годин	Визначати, скільки годин у добі
2. В одній годині хвилин	Визначати, скільки хвилин у годині
3. В одній хвилині секунд	Визначати, скільки секунд у хвилині
4. Час за годинником	Визначати час за годинником

Права сторона таблиці заповнюється відповідно до пропозицій учнів.

IV. Етап актуалізації знань. Перевірка домашнього завдання.

1. Перевірка домашнього завдання. Гра "Добери пару".

– Увага! До нас прийшла сумна звістка: час на годиннику зупинився. Та щоб годинник запрацював, його треба завести, а для цього необхідно дібрати ключики.

$6 \cdot 2 - 12$

$6 \cdot 3 + 12$

$60 - 6 \cdot 4$

$30 + 6 \cdot 5$

$6 \cdot 6 + 6 \cdot 7$

$6 \cdot 9 - 6 \cdot 8$

36

6

30

78

0

60

– Молодці! Годинник знову пішов, тому що ви були активними і дібрали правильні ключі.

2. Математичний диктант із самоперевіркою.

$6 \cdot 3, 6 \cdot 9, 6 + 6, 6 \cdot 7, 6 \cdot 4, 6 \cdot 10, 6 \cdot 5$ (18, 54, 12, 42, 24, 60, 30).

V. Етап вивчення нового матеріалу.

1. Опрацювання інформації № 166.

– Повернімося до нашого малюнка-годинника. Ви хочете заповнити пусті клітинки, щоб час на годиннику більше не зупинявся?

Читання тексту на сторінці 29 підручника.

– Які слова впишемо в пусті клітинки? (Доба, година, хвилина, секунда).

2. Рольова гра "Я збираюся до школи".

Виставляється годинник зі стрілками, що рухаються.

– Уявіть, що сьогодні понеділок і ви прокинулися зранку. Покажіть на годиннику час. (≈ 7.00).

– А зараз ви снідаєте. Покажіть на годиннику час. (≈ 7.30).

– Виходите з під'їзду та ідете до школи. Покажіть на годиннику час. (≈ 7.45).

– Ви у школі. Дзвенить дзвоник на перший урок. (≈ 8.00).

– А тепер повернімося назад на 10 хвилин раніше. На 10 хвилин раніше ви прокинулися. Покажіть на годиннику час. (≈ 6.50).

– На 10 хвилин раніше ви почали снідати. Покажіть на годиннику час. (≈ 7.20).

– На 10 хвилин раніше ви вийшли з під'їзду у напрямку школи. Покажіть на годиннику час. (≈ 7.35).

– На 10 хвилин раніше задзвенів дзвоник на перший урок. Покажіть час. (≈ 7.50).

3. Робота над задачею № 168 (колективно).

– Скільки триває урок? (40 хв).

– Скільки триває перерва? (10 хв).

– Скільки часу разом тривають урок і перерва? (50 хв).

– Скільки хвилин в одній годині? (60 хв).

– На скільки 50 хв менше, ніж 1 година?

VI. Фізкультхвилинка.

Раз! – підняли руки вгору.

Два! – нагнутися додолу.

Не згинайте, діти, ноги,
Не торкайтеся підлоги.
Три-чотири! – прямо стати,
Будем знову починати.

VII. Закріплення знань, формування вмінь та навичок.

1. Завдання № 169. Розв'язання прикладів на дві дії.
Ситуація взаємодопомоги:

I ряд	II ряд	III ряд
$72 - 5 \cdot 8$	$(60 - 40) : 4$	$44 - (7 + 17)$
$32 - 7 + 8$	$6 \cdot 7 - 42$	$18 : (12 - 9)$

2. Прийом "Еврика". Кругові приклади.

1) $9 - 6$	5) $42 - 12$
2) $6 \cdot 7$	6) $3 + 3$
3) $30 + 20$	7) $50 : 5$
4) $10 : 2$	8) $5 + 7$

30–о, 42–л, 12–ь, 3–м, 50–д, 6–о, 10–е, 5–ц.
(Молодець).

3. Самостійна робота (розв'язування задачі № 170 диференційовано).

I рівень–високий	II рівень–середній	III рівень–достатній
I – 3	I – 3	I – 3
II – ?	II – 18	II – 18
III – ?	III – ?	III – 9 Всього?

VIII. Підсумковий етап.

Вправа "Мозковий штурм".

1. Скільки годин в одній добі?
2. Скільки хвилин в одній годині?
3. Скільки секунд в одній хвилині?
4. Який час покаже годинник зараз? (12.40).
5. Який час покаже годинник через 10 хв? (12.50).

IX. Пояснення домашнього завдання.

Складання та розв'язування задачі № 171, розв'язування прикладів № 172.

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти [електронний ресурс] : Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України / Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/state_standards/
2. Навчальні програми для 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів [електронний ресурс] : Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України / Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/images/files/navchalni_programu
3. Атемасова О. А. Психогімнастика у початковій школі / Упоряд. О. А. Атемасова – Х. : Видавництво "Ранок", 2010. – 160 с.
4. Богданович М. В. Математика: Підручник для 3 класу / М. В. Богданович – К. : Освіта, 2003. – 160 с.
5. Гордиенко Н. Лучшие развивающие игры и головоломки. Книга 2 / Н. Гордиенко, С. Гордиенко. – Х. : Веста, 2010. – 112 с.
6. Календарне планування. 1–4 класи / упоряд. Ю. Є. Баракова. – Х. : група "Основа", 2011. – 240 с. : табл.